

Archeologas, pedagogas, knygų autorius, projektų vadovas dr. Gintautas ZABIELA

Gintautas Zabiela – ne žemaitis, bet jau apie 40 metų, daugiausiai – paskutiniuosius 20 metų, tyrinėja Žemaitijos archeologines vietas ir objektus. Jis – archeologas, Klaipėdos universiteto docentas, humanitarinių mokslų daktaras. Didelė jo gyvenimo dalis susijusi ne tik su Žemaitija, bet ir su kaimyniniu Mažosios Lietuvos regionu. Čia jis jau apie 40 metų tyrinėja archeologines vietas, vykdo mokslinius tyrimus ir projektus, rengia jų pristatymus, straipsnius bei leidinius sklaidda, skaito paskaitas, organizuoja renginius ir kt.

Gintautas Zabiela gimė 1962 m. gegužės 11 d. Anykščių rajono Skiemonių seniūnijos Vaitkuškio kaime. 1968–1975 m. su tėvais gyveno to paties rajono Juškonių kaime, vėliau – Leliūnuose (Utenos r.).

1969–1972 m. mokėsi Juškonių pradinėje mokykloje, 1972–1976 m. – Skiemonių (Anykščių r.) vidurinėje mokykloje, 1976–1980 m. Leliūnų vidurinėje mokykloje, kurią 1980 m. baigė aukso medaliu (jis buvo šios mokyklos 23-ios laidos abiturientas).

Archeologija susidomėjo 1978-ųjų vasarą dalyvaudamas Diktatų senkapio archeologiniuose tyrimuose.

1980–1985 m. studijavo Vilniaus universiteto Istorijos fakultete ir čia įgijo istoriko ir istorijos mokslų dėstytojo specialybę (specializacija – archeologija).

1985–1988 m. dirbo Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Mokslinės-metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos Archeologijos skyriuje, 1988–2005 m. (su pertrauka 1991 m.) – Lietuvos istorijos instituto (iki 1990 m. – Lietuvos mokslų akademijos Istorijos institutas) Archeologijos skyriuje.

1991 m. penkis mėnesius ėjo Kultūros paveldo inspekcijos archeologijos vyriausiojo specialisto pareigas, 1988–1993 m. buvo Lietuvos istorijos instituto jaunesnysis mokslinis bendradarbis,

1993–1994 m. – mokslinis bendradarbis, 1994–2005 m. – vyresnysis mokslo darbuotojas.

1993 m. Vilniaus universitete apsigynė mokslinę disertaciją tema „Lietuvos medinės pilys XI–XV a. pradžioje (archeologijos duomenimis)“ ir jam buvo suteiktas humanitarinių mokslų daktaro laipsnis.

1994–1999 m. ėjo Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriaus vedėjo pareigas.

1997–1999 m. dirbo Lietuvos istorijos instituto direktoriaus pavaduotoju, 2002–2003 m. buvo šio instituto tarybos pirmininkas.

2006 m. pradėjo dirbti Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institute. Iš pradžių ėjo vyresniojo mokslo darbuotojo, o vėliau – vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas, dirbo archeologų grupės vadovu, 2006–2010 m. buvo Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros lektorius, 2010 m. šiame universitete jam suteiktas docento vardas.

Pagrindinė G. Zabelos mokslinių tyrimų kryptis – Lietuvos viduramžių (XIII–XV a.) archeologija, Lietuvos piliakalniai, istorinio laikotarpio įtvirtinimai, Lietuvos archeologijos istorija, Lietuvos regionų proistorė, archeologijos tyrimų metodai.

Jis aktyviai dalyvauja archeologiniuose kasinėjimuose. Vien 1985–2001 m. laikotarpiu tyrinėjo 18 piliakalnių, 5 piliakalnių papėdžių gyvenvietes, 5 viduramžių senkapius, 5 senamiesčius, 2 pilkapių vietas, 2 dvarvietes, nuo 1985 m. vadovavo daugelio Lietuvos piliakalnių ir geležies amžiaus gyvenviečių archeologiniams tyrimams, tiriamiesiems kasinėjimams Anykščių, Molėtų, Utenos, Klaipėdos senamiesčiuose, o nuo 2007 m. – Klaipėdos piliavietėje ir kituose Vakarų Lietuvos objektuose, tarp jų ir Žemaitijos.

1992, 1996 m. G. Zabiela buvo Lietuvos valstybės jaunųjų mokslininkų stipendininkas, 1992 m. gavo ir Švedijos valstybės istorijos muziejaus ir karališkosios senienų tarybos stipendiją, tais pačiais metais stažavosi Stokholme (Švedija).

1999–2000 m., gavęs Vokietijos visuomenės mokslų akademijų ir Bambergio universiteto stipendijas, stažavosi Bambergio universitete (Vokietija).

Nuo 2006 m. tyrinėja Klaipėdos senamiestį.

Yra dalyvavęs daugelyje Lietuvoje, Baltarusijoje, Rusijoje, Lenkijoje, Vokietijoje, Švedijoje, Ukrainoje ir kai kuriose kitose šalyse vykusiose tarptautinėse

mokslinėse konferencijose.

Aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje.

1989 m. tapo Lietuvos archeologijos draugijos ir šios draugijos tarybos nariu, 1995–1999 m. buvo draugijos pirmininko pavaduotojas. 1997–1998, 2001–2002, 2005–2012 ir nuo 2013 m. eina Mokslinės archeologinės komisijos prie Kultūros paveldo departamento pirmininko pareigas. Pirmosios (2005–2011 m.) ir ketvirtosios (nuo 2012 m.) Nekilnojamo kultūros paveldo vertinimo tarybos, veikiančios prie Kultūros paveldo departamento, narys, 2015 m. išrinktas ketvirtosios tarybos pirmininku. 2010 m. tapo Klaipėdos universiteto ir Lietuvos istorijos instituto jungtinės istorijos krypties doktorantūros komiteto nariu, 2013 m. – Tarptautinės paminklų ir lankytinų vietų apsaugos tarybos (ICOMOS) Lietuvos nacionalinio komiteto nariu. G. Zabiela yra ir Anykščių bei Kretingos rajonų nekilnojamo kultūros paveldo vertinimo tarybų, nuo 2016 m. – Palangos kurorto muziejaus tarybos narys.

Bendradarbiauja spaudoje. Lietuvos, Baltarusijos ir Švedijos leidiniuose paskelbė daugiau kaip 100 mokslinių straipsnių apie archeologiją, numizmatiką, kultūros paveldą. Yra išspausdinta ir keli šimtai jo parašytų informacinių straipsnių. Jis – „Visuotinės lietuvių enciklopedijos“ bendradarbis, nuo 1995 m. – Lietuvos istorijos instituto tęstinio leidinio „Lietuvos archeologija“ redakcinės kolegijos narys ir

Gintautas Zabiela Žemaičių muziejuje „Alka“ atsirenka šiaame muziejuje saugomus Medvėgalio piliakalnio komplekso archeologinius radinius savo naujo leidinio iliustracijoms sukurti. Nuotrauka iš Žemaičių muziejaus „Alka“ archyvo

atskirų tomų atsakingasis redaktorius (1995–2000), tęstinio leidinio „Lietuvos archeologija“ 11, 15 ir 18 tomų vyriausiasis redaktorius, nuo 1996-ųjų – kasmetinio archeologinio rinkinio „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ sudarytojas ir vyriausiasis redaktorius, nuo 2010 metų – mokslo darbų leidinio „Kultūros paminklai“ redakcinės kolegijos narys, rinkinio „Archeologiniai tyrimai Nepriklausomoje Lietuvoje 1990–2010 m.“ vienas iš sudarytojų ir autorių (2012 m. knyga išleista anglų kalba), monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ mokslo darbų rinkinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai. Archeologija“ vyriausiasis redaktorius bei monografijos „Leliūnai“ vyriausiasis redaktorius.

Daugelį knygų, kuriose išspausdinti G. Zabelos darbai, jis yra pats parašęs arba sudaręs, o kitas rašė, sudarinėjo, spaudai rengė kartu su kolegomis. Didžiausias toks leidinys – 2005–2017 m. kartu su archeologu Zenonu Bauboniu sudarytas, spaudai parengtas didelės apimties keturių tomų „Lietuvos piliakalnių atlasas“.

IŠSPAUSDINTOS G. ZABIELOS KNYGOS

- 1995 m. – *Lietuvos medinės pilys* (monografija).
- 1999 m. – *Lietuvos archeologijos istorija (iki 1945 m.)* (kartu su Pranu Kulikausku, monografija).
- 2001 m. – *Vorutos pilis* (kartu su Tomu Baranausku, brošiūra), „Išsaugokime piliakalnių“ (brošiūra).
- 2009 m. – *Klaipėdos rajono piliakalniai* (kartu su Zenonu Bauboniu).
- 2011 m. – *Lietuvos pilys ir tvirtovės* (kartu su Valentinu Baltrūnu, Tomu Baranausku ir Valdu Rakučiu).
- 2013 m. – *Lietuvos XVII–XIX a. pradžios ikonografijos ir karto-*
(Nukelta į 22 p.)

grafijos šaltiniai Švedijoje (kartu su Ernestu Vasičiausku).

- 2016 m. – *Saulės mūšio pėdsakų paieškos* (kartu su T. Baranausku, studija).

- 2017 m. – *Šilalės rajono piliakalniai* (kartu su Zenonu Bauboniu ir Jurgita Viršiliene).

- 2017 m. – *Baltų piliakalniai: nežinomas paveldas* (kartu su Manvydu Vitkūnu, mokslo studija, išleista lietuvių, anglų ir rusų kalbomis).

- 2018 m. – *Atgimę piliakalniai* (kartu su Jurgita Viršiliene).

- 2019 m. – *Bilionių piliakalnis – nauji Žemaitijos istorijos faktai* (straipsnių rinkinio bendraautoris ir sudarytojas).

- 2020 m. – *Medvėgalio archeologinio komplekso naujausių tyrimų duomenys* (straipsnių rinkinio bendraautoris ir sudarytojas).

SVARBIAUSI TYRIMAI IR PUBLIKACIJOS

Mokslo publikacijos

- *Lietuvos medinės pilys* (1995 m.).

- *Lietuvos archeologijos istorija (iki 1945 m.)* (su P. Kulikausku, 1999 m.).

- *Akademine Lietuvos istorija* (2 tomas: Geležies amžius, su kitais, 2007 m.; t. p. atsakingasis redaktorius).

- *Baltų piliakalniai: nežinomas paveldas* (su Manvydu Vitkūnu, 2017 m.).

- *Žemių įtvirtinimai Lietuvoje* (su Zenonu Bauboniu, 2019 m.).

- *Apuolė: kasinėjimai ir radiniai 1928–1932* (su kitais, 2021 m.; apie Apuolės piliakalnį ir kapinyną).

Spaudai parengti atlasai ir katalogai

- *Lietuvos piliakalniai* (1 tomas: Akmenės–Kupiškio rajonai, 2 tomas: Lazdijų–Šilalės rajonai, 3 tomas: Šilutės–Zarasų rajonai, su Zenonu Bauboniu, 2005–2017 m.).

- *Šilalės krašto piliakalnių atlasas* (su Z. Bauboniu, 2006 m.).

- *Klaipėdos rajono piliakalniai* (su Z. Bauboniu, 2009 m.).

- *Atgimę piliakalniai* (su Jurgita Viršiliene, 2018 m.).

- *Ankstyvojo metalų laikotarpio gyvenvietės Lietuvoje* (su kitais, 2018 m.).

Spaudai parengtos šaltinių publikacijos

- *Naujas Lietuvos piliakalnių sąrašo papildymas (1995–2000 m.)* (Kultūros paminklai, 8 tomas, 2001 m.).

- *Čiobiškio ir Rusių Rago pilkapynų tyrinėjimai 1963–1964 metais* (Lietuvos valsčiai, 13 knyga: Musninkai. Kernavė. Čiobiškis, 2005 m.).

Sudaryti leidiniai

- P. Kulikauskas. *Kelias į archeologiją: atsiminimai* (su R. D. Jankauskiene, 2003 m.).

- *Prie baltų kultūros ištakų: skiriama Algirdo Girininko šešiasdešimties metų jubiliejui paminėti* (su A. Bliujiene, 2009 m.).

- *Archeologiniai tyrinėjimai nepriklausomoje Lietuvoje, 1990–2010 (Archeological Investigations in Independent Lithuania, 1990–2010, su Z. Bauboniu ir Egle Marcinkevičiūte, 2012 m.).*

- *Lietuvos XVII–XIX a. pradžios ikonografijos ir kartografijos šaltiniai Švedijoje* (su Ernestu Vasičiausku, 2013 m.).

- R. Kulikauskienė. *Dienoraščių pynės* (su R. D. Jankauskiene, 2016 m.).

- *Šimtmečio archeologiniai atradimai Lietuvoje (A Hundred Years of Archaeological Discoveries in Lithuania, su Z. Bauboniu ir E. Marcinkevičiūte, 2016 m.).*

- *Klaipėdos pilis: tyrimai ir šaltiniai. Mokslo darbų rinkinys: studijos, straipsniai, šaltinio publikacija, bibliografija = Castle Klaipėda (Memel): research and sources* (su Aušrine Urbonavičiene, 2019 m.; t. p. vienas autorių; apie Klaipėdos pilį).

- *Medvėgalio archeologinio komplekso naujausių tyrimų duomenys* (2020 m.; ir vienas autorių; apie Medvėgalio piliakalnį ir kūrgrindą).

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. „Gintautas Zabiela“, *Pasaulio Anykštėnų bendrija. Anykštėnų biografijų žinynas*: <https://inx.lv/Jjk41>.

2. „Gintautas Zabiela“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: <https://inx.lv/Jjk45>.

3. „Gintautas Zabiela“, *Lietuvos archeologijos draugija*: <https://inx.lv/Jjk46>.